**Sisäministeriö** LAUSUNTO SM2022-00115

PO Airiainen Monna(SM) 04.03.2022

Viite

Asia

**Asia: OSA; Ulkoasiainvaliokunta tiistai 08.03.2022 klo 12.30, E 123/2021 vp, Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto: EU:n toimintasuunnitelma ihmissalakuljetuksen torjumiseksi (2021-2025)**

-

Komissio hyväksyi 29.9.2021 uudistetun ihmissalakuljetuksen vastaisen EU:n toimintasuunnitelman vuosille 2021–2025. Aloite on osa komission vuonna 2020 antamaa kokonaisvaltaista tiedonantoa maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistamiseksi sekä tiedonantoa EU:n turvallisuusunionistrategiasta.

*Ehdotuksen sisältö*

1. Operatiiviset kumppanuudet

Ihmissalakuljetuksen estämiseksi ja tutkimusten, syytetoimien ja tuomioiden tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi EU:n on parannettava yhteistyöpuitteitaan ja kehitettävä räätälöityjä salakuljetuksen vastaiseen toimintaan omistettuja operatiivisia kumppanuuksia kolmansien maiden ja kauttakulkumaiden kanssa. Niiden tulee olla erottamaton osa EU:n ja muuttoliikkeen alkuperä- ja kauttakulkumaiden välisiä kattavia muuttoliikekumppanuuksia ja tuettava alueellista ja kansainvälistä yhteistyötä. Komission tavoitteena on muuttoliikekumppanuuksien vahvistaminen yhä strategisemmin ja kokonaisvaltaisemmin, tasaveroisten ja molempien osapuolten intressit huomioonottavien suhteiden rakentaminen sekä muuttoliikenäkökulman sisällyttäminen kaikkeen kumppanuustoimintaan. Toimivilla kumppanuuksilla pystytään myös vastaamaan muuttoliikkeen välineellistämistilanteisiin.

2. Seuraamukset ihmissalakuljettajia vastaan ja oikeudellisen yhteistyön lujittaminen

Ihmissalakuljetuksen torjumiseksi tarvitaan optimaalisia menetelmiä, joilla rangaistaan salakuljettajia, erityisesti rikollisverkostojen johtajia. Tämä edellyttää asiaa koskevien oikeudellisten sääntöjen tehokasta täytäntöönpanoa. Oikeudelliset säännöt perustuvat YK:n pöytäkirjaan maahan, merelle ja ilmaan suuntautuvasta siirtolaisten salakuljetuksesta, joka täydentää YK:n järjestäytyneen rikollisuuden vastaista yleissopimusta, ja EU:n ns. fasilitaattoripakettiin[1]. EU voi tarvittaessa lisäksi käyttää omia työkalujaan, kuten EU:n maailmanlaajuista ihmisoikeuspakotteiden järjestelmää, joka hyväksyttiin 7. joulukuuta 2020. Komissio aikoo tehdä tiivistä yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa kerätäkseen tietoja puitepäätöksen ja direktiivin täytäntöönpanosta ja käynnistää tarvittaessa rikkomismenettelyt, jos EU:n lainsäädäntöä rikotaan.

3. Salakuljetettujen maahanmuuttajien hyväksikäytön estäminen ja suojelun varmistaminen

[1] Ns. ”Facilitators’ package” sisältää neuvoston direktiivin 2002/90/EY laittomassa maahantulossa, kauttakulussa ja maassa oleskelussa avustamisen määrittelystä ja neuvoston puitepäätöksen 2002/946/YOS rikosoikeudellisten puitteiden vahvistamisesta laittomassa maahantulossa, kauttakulussa ja maassa oleskelussa avustamisen ehkäisemistä varten.

Komissio aikoo parantaa maahanmuuttajien suojelua vahvistamalla ihmiskauppadirektiivin ja uhridirektiivin[2] täytäntöönpanoa. Lisäksi se aikoo parantaa työnantajasanktiodirektiivin tehokkuutta yhteistyössä jäsenvaltioiden, asiaankuuluvien virastojen ja sidosryhmien kanssa. Jäsenvaltioiden tulee parantaa suojelua tarvitsevien maahanmuuttajien, erityisesti lasten ja ilman huoltajaa olevien alaikäisten, tunnistamista EU:n virastojen tuella. Jäsenvaltioiden tulee myös panna täytäntöön ihmiskauppadirektiivi komission ja EU:n tuella ihmiskaupan torjuntaa koskevan EU:n strategian 2021–2025 mukaisesti. Perusoikeuksien suoja poliisi- ja oikeusmenettelyissä on varmistettava kiinnittäen erityistä huomiota tapauksiin, joissa maahanmuuttajat joutuvat ihmiskaupan uhreiksi.

4. Uudet haasteet ja lainvalvontaviranomaisten operatiivisen yhteistyön tehostaminen

Lainvalvonta- ja oikeudellisen yhteistyön kehysten on oltava ketteriä ja niiden on mukauduttava muuttuviin olosuhteisiin tiiviimmän operatiivinen yhteistyön ja tietojenvaihton avulla. On kehitettävä uusia kohdennettuja toimia operatiivisen yhteistyön ja tiedonvaihdon parantamiseksi, jotta voidaan torjua digitaalista salakuljetusta, suorittaa tehokkaita taloudellisia tutkimuksia ja rikollisten varojen takaisin perimistä, sekä torjua asiakirjapetoksia. Komissio kehottaa kohdentamaan tutkimukset rikollisverkostoihin (ja erityisesti niiden johtohahmoihin), jotka toimivat kaikkialla EU:ssa ja aiheuttavat suuren riskin Euroopan turvallisuudelle. EU:n virastojen, mukaan lukien EASO, Frontex, Europol ja Eurojust, olisi tehostettava niiden välistä strategista tietojenvaihtoa ja analysointia, sekä edistää yhteistyötä kumppanimaiden kanssa kansainvälisissä tutkimuksissa ja syytteeseenpanossa, sekä digitaalisen salakuljetuksen torjumisessa. Tietojenvaihdossa tulee tehdä yhteistyötä myös EU:n virastojen ja EU:n kriisinhallintaoperaatioiden välillä.

5. Tiedon lisääminen

Toimintasuunnitelmassa kehotetaan Europolia ja Frontexia laatimaan säännöllisesti yhteisiä raportteja maahanmuuttajien salakuljetuksesta. Tämän lisäksi, jäsenvaltioiden ja komission avustuksella, EU:n virastojen olisi tuettava uuden teknologian, muun muassa tekoälyn, kehittämistä, jotta voidaan lisätä tietopohjaa säännöstenvastaisesta muuttoliikkeestä ja maahanmuuttajien salakuljetuksesta. Tätä tarkoitusta varten olisi käytettävä tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmaa vuosille 2021–2027 (Horisontti Eurooppa -ohjelma), ja siinä on tunnistettava asiaankuuluvat tutkimustarpeet ja aiheet, jotka liittyvät maahanmuuttajien salakuljetuksen ehkäisemiseen ja torjuntaan. Lisäksi Europolin ja Frontexin olisi aloitettava yhteistyö yksityisen sektorin, erityisesti pankkisektorin, vuokra-alan, pakettipalvelujen, matkatoimistojen, lentoyhtiöiden, rahansiirtopalvelujen sekä verkkopalvelujen tarjoajien kanssa, parantaakseen niiden tietämystä salakuljetuskäytännöistä.

*Suomen kanta tiivistetysti*

Tehokas maahanmuuttajien salakuljetukseen puuttuminen on yhteinen haaste, joka vaatii kokonaisvaltaista lähestymistapaa ja yhteistyötä kaikkien EU-jäsenvaltioiden ja kumppanimaiden välillä. Suomi tukee komission tavoitetta luoda ihmissalakuljetuksen vastaisia operatiivisia kumppanuuksia osana kattavia, tasapainoisia, molempia osapuolia hyödyttäviä ja räätälöityjä muuttoliikekumppanuuksia ihmissalakuljettajien toiminnan tehokkaammaksi torjumiseksi. Tässä onnistuminen on keskeistä myös siksi, että on tarve kehittää keinoja välttää ihmishenkien menetyksiä erityisesti vaarallisten merenylitysten vuoksi.

Maahanmuuttajien välineellistämistä poliittisten tarkoitusperien edistämiseksi ei voida hyväksyä. Suomi pitää tärkeänä, että EU:ssa pohditaan käytettävissä olevien operatiivisten, oikeudellisten, diplomaattisten ja taloudellisten työkalujen kehittämistä, ihmissalakuljetuksen vastaisten operatiivisten kumppanuuksien hyödyntämistä sekä alueellisten ja kansainvälisten järjestöjen kanssa tehtävän yhteistyön tehostamista ilmiöön puuttumiseksi kansainvälisen oikeuden velvoitteita sekä perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittaen.

[2] Direktiivi 2012/29/EU (”uhridirektiivi”) Uhridirektiivillä määritetään rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevat vähimmäisvaatimukset, joita on sovellettava rikosoikeudellisissa menettelyissä koko Euroopan unionin alueella.

Salakuljetuksen torjumiseksi säännösten vastaista maahantuloa järjestävien toimijoiden saaminen rikostutkinnan piiriin on keskeistä, tätä tukeva Europolin ja Frontexin rooli on tärkeää. Myös tiedon kerääminen ja vaihtaminen ja EU:n tietojärjestelmien täysimääräinen hyödyntäminen tukevat tätä rikosvastuun toteutumista. Ihmissalakuljetuksen järjestäjät tulevat siirtämään toimintaansa laajenevissa määrin tietoverkoissa tapahtuvaksi, minkä vuoksi tietoverkoissa tapahtuvaa rikostiedustelua tulee vahvistaa samalla kuitenkin huomioiden yksityisyyden suoja. Suomi korostaa lisäksi oikeusviranomaisten välisen yhteistyön tärkeyttä ja kannattaa Eurojustin hyödyntämistä rajat ylittäviä tutkintoja koskevissa rikosprosesseissa. Suomi tukee komission esittämiä toimia lainvalvonnan ja oikeuslaitoksen yhteistyön vahvistamiseksi ja tukemiseksi. Lisäksi Suomi tuo esiin, että ihmissalakuljetuksen vastaisessa työssä on mahdollista hyödyntää EU:n siviilikriisinhallintatoimia operaatioiden mandaattien puitteissa. Kaikessa kansallisessa ja EU:n toiminnassa on kunnioitettava kansainvälisen oikeuden velvoitteita sekä perus- ja ihmisoikeuksia.

Suomi painottaa, että on olennaista hyödyntää EU-budjetin rahoitusinstrumenttejä tehokkaasti maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistuksen tavoitteiden edistämiseksi. Suomi korostaa, että maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaa on tehtävä EU:ssa kokonaisvaltaisesti ja yhteisen turvapaikkajärjestelmän uudistuksessa on edettävä, jotta parannetaan jäsenvaltioiden toimintavalmiuksia kaikissa muuttoliiketilanteissa.

LIITTEET

Asiasanat

**Hoitaa**

Tiedoksi